

KOMPETENCIE UČITEĽA PRIMÁRNEHO VZDELÁVANIA V PRACOVNO-TECHNICKEJ ZÁUJMOVEJ ČINNOSTI

Šebeňová Iveta

Katedra prírodovedných a technických disciplín, Pedagogická fakulta PU, ul. 17. novembra 15, Prešov, SR

Resumé

Príspevok sa zaoberá kľúčovými kompetenciami učiteľa pre potreby primárneho vzdelávania v jednej zo záujmových činností – v oblasti pracovno-technickej.

Abstract

Paper discusses teacher's key competencies in primary education that are necessary when focusing on interest and hobby technical activities.

Úvod

Pracovno-technická záujmová činnosť je oblasťou, v ktorej sa v súčasnosti sústreďujú záujemcovia nadchnutí pre realizáciu činnosti v uvedenej oblasti. Pri reminiscencii do minulosti záujmovej činnosti môžeme konštatovať, že využívanie voľného času detí a mládeže, patrilo k neoddeliteľnej súčasťi výchovno-vzdelávacej práce so žiakmi. Technická záujmová činnosť bola prostriedkom rozvoja technickej tvorivosti žiakov, faktorom zvyšovania všeobecnovzdelávacej, polytechnickej a pracovnej prípravy žiakov a umožňovala žiakom profesionálnu orientáciu v jednotlivých druhoch prác súvisiacich s technikou. Výsledky výskumu vplyvu technickej záujmovej činnosti na voľbu povolania žiakov osemdesiatych rokoch 20. storočia opisuje I. Krušpán et al. (1986). Autor uvádza, že 84,6% zo žiakov, ktorí pracovali v technických krúžkoch si volilo povolania technického smeru.

Kompetencie učiteľa primárneho vzdelávania

Po spoločenských zmenách v roku 1989 je menšia miera pozornosti venovaná oblasti pracovno-technických záujmových činností. Pokles pozornosti súvisí s prechodom industriálnej spoločnosti k informačnej spoločnosti, čo v praxi znamená posilnenie finančných investícií do informačných technológií a rozvoj informačných kompetencií pedagógov. Menej finančných prostriedkov je plánovaných na realizáciu a zabezpečenie materiálno-technických podmienok nevyhnutných pre realizáciu praktických manuálnych činností v pracovno-technickej záujmovej činnosti školách.

Informačná technológia sa stáva hlavnou technológiou umožňujúcou sprístupňovanie a využívanie informácií, podporujúcou zmenu pre splnenie kritérií globálneho trhu a umožňujúcou zvyšovanie intelektuálnej náročnosti poznatkového i informačného zabezpečenia k znalostnej orientácii. Informačno-komunikačné technológie prenikajú do všetkých oblastí spoločnosti – priemysel, administratíva, ekonomika, zdravotníctvo, školstvo a atď. Preto ovládanie práce s informačnými a komunikačnými technológiami ako uvádza I. Turek (2003) patrí medzi nevyhnutnú výbavu moderného človeka a tiež medzi jeho kľúčové kompetencie.

Okrem

- informačnej kompetencie

autor formuluje ďalšie kategórie kompetencií:

- učebnú,
- kognitívnu,
- interpersonálnu,
- komunikačnú,
- personálnu,

pričom uvažuje o formovaní kompetencií u každého jedinca, ktorý sa aktívne zapája do procesov v rôznej oblasti ľudskej činnosti.

Osvojovanie kompetencií z uvedených kategórií je považované za celoživotný proces učenia sa. Pre vzdelávanie pedagógov má okrem prípravy na povolanie, vzhľadom na možnosť uplatnenia učiteľskej profesie, význam zaoberať sa rozširovaním edukačných kompetencií učiteľa pre záujmovú činnosť. Ako uvádza K. Šterbáková (2007, s. 265) „Efektívna realizácia záujmovej krúžkovej činnosti je podmienená primeranou kvalifikačnou úrovňou pedagogických pracovníkov zodpovedajúcich za ich priebeh.“

Kompetencie učiteľa primárneho vzdelávania v oblasti pracovno-technickej záujmovej činnosti

Učitelia na prvom stupni základnej školy v oblasti pracovno-technickej záujmovej činnosti realizujú záujmovú krúžkovú činnosť v širokom spektre obsahu ponuky krúžkovej činnosti (I. Šebeňová, 2008). Zameranie záujmovej krúžkovej činnosti v pracovno-technickej oblasti vyplýva zo základných okruhov, ku ktorým zaraďujeme:

- prácu s rôznym prírodným a technickým materiálom;
- práce so stavebnicami, konštrukčné práce;
- montážne a demontážne práce;
- modelárske práce;
- prípravu pokrmov;
- činnosti súvisiace s dopravnou výchovou;
- činnosti súvisiace s informačno-komunikačnými technológiami;
- oboznamovanie sa s rôznymi profesiami.

Pri rozhodnutí realizovať záujmovú činnosť niektorej z uvedených oblastí, rozširujú sa kompetencie učiteľa o:

- odbornopredmetové i
- didakticko-psychologické.

Priestor realizácie záujmovej činnosti je výhodný pre uplatnenie autorských myšlienok pedagóga, ktorý dokáže zostaviť plán stretnutí záujmovej činnosti, navrhnúť metódy a formy stretnutí tak, aby podporil žiakovu aktivitu a kooperatívnu činnosť. K dosiahnutiu cieľa potrebuje pedagóg osvojiť si také kompetencie ako je schopnosť aplikácie prvkov projektového vyučovania, schopnosť formulácie, spôsobov zadávania a riešenia problémových úloh, schopnosť pripraviť a projektovať didakticky situácie pre uplatnenie prvkov kooperatívneho vyučovania. Uvedené kompetencie sa snažíme formovať, rozvíjať a zdokonaľovať na seminároch predmetov Technické praktikum a Záujmové prírodovedné a technické aktivity, ktoré sú súčasťou obsahu bakalárskeho štúdia na Pedagogickej fakulte v Prešove v študijnom odbore Predškolská a elementárna pedagogika.

Stretnutie na seminároch dáva priestor okrem iného aj k realizácii experimentov Silný ako Herkules (obrázok 1), kooperatívnej práci pri konštruovaní (obrázok 2), hľadaniu riešenia problémovej úlohy (obrázok 3), skúmaniu vlastností vodivosti látok (obrázok 4), skúmaniu

vlastnosti papiera a jeho zloženia z vlákien (obrázok 5), skúmaniu pevnosti lepenky (obrázok 6). Študenti majú možnosť aplikovať projektový spôsob vyučovania napríklad v téme Historické stavby (obrázok 7,8), v téme Elektrická energia (obrázok 9), v téme Sopky (obrázok 10) a iné. Konštruovanie úloh vo vedomostných testoch a riešenie úlohu zameraných k zhotovovaniu námetov realizujú priamo so žiakmi (obrázok 11). Projekty študentov sú každoročne predmetom výstavy (obrázok 12) v priestoroch Pedagogickej fakulty v Prešove. Výstava je realizovaná v posledných júnových týždňoch a radi si ju prichádzajú pozrieť detí z materských škôl i žiaci zo základných škôl. Výstava je interaktívna, takže môžu na nej realizovať svoje mimoškolské bádania napr. pri lete padákov (obrázok 13) alebo pri skúmaní ako je zhotovený semafor (obrázok 14).

Záver

Na záver vyjadríme presvedčenie, že skúsenosti a poznatky, ktoré získavajú študenti na seminároch nezabudnú a budú ochotní urobiť pre ich realizáciu potrebné prípravy i v súvislosti s myšlienkou, že „Ozajstné vzdelávanie má byť založené na poznaní každého žiaka, jeho osobnosti, jeho povahy, jeho potrieb a záujmov, na zvláštnosti jeho vývinu a rozvoja, jeho želaní a možností (R. Gal).“

Zaujímavé experimenty, úlohy i projekty z pracovno-technickej záujmovej činnosti môžu pedagógovia ovládajúci svoje kompetencie ponúknuť žiakom a naplniť myšlienky autorky E. Kratochvílovej (2004), ktorá odporúča, aby záujmových činnosti:

- umožnili voliť si činnosť podľa vlastných záujmov,
- umožnili stretnutie starších detí s mladšími,
- rozšírili oblasť pracovných záujmov,
- učili organizovať si vlastnú prácu i zábavu,
- dávali väčšiu príležitosť na samostatnú a tvorivú prácu,
- prispievali k spojeniu školy so životom.

Obrázok 1 Experiment Silný ako Herkules

Obrázok 2 Kooperatívne konštruovanie stavby

Obrázok 3 Riešenie problémovej úlohy

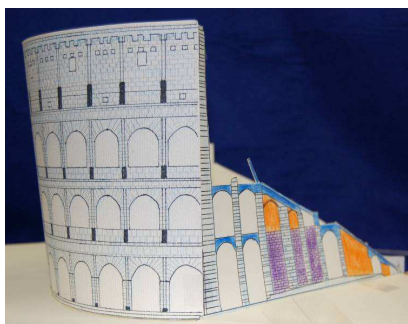
Obrázok 4 Skúmame elektrickú vodivosť látok

Obrázok 5 *Skúmame vlastnosti a zloženie papiera*

Obrázok 6 *Skúmame pevnosť lepenky*

Obrázok 7 *Historické stavby*

Obrázok 8 *Historické stavby*

Obrázok 9 *Projekt Elektrická energia*

Obrázok 10 *Projekt Sopky*

Obrázok 11 *Riešenie úloh*

Obrázok 12 *Výstava prác študentov*

Obrázok 13 *Mimoškolské bádanie*

Obrázok 14 *Mimoškolské bádanie*

Literatúra

- KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. 2004. *Pedagogika voľného času*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. 308 s. ISBN 80-223-1930-9.
- KRUŠPÁN, Ivan. 1986. *Technická záujmová tvorivá činnosť*. Zvolen: Vysoká škola lesnícka a drevárska, 1986. 78 s.
- ŠEBEŇOVÁ, Iveta. 2008. Skupinová záujmová činnosť na 1. stupni základnej školy. In *Skupinové záujmové činnosti v programoch a námetoch*. Prešov: FHPV PU, ISBN 978-80-8068-873-8. s. 289-294.
- ŠTERBÁKOVÁ, Katarína. 2007. Rozširovanie edukačných kompetencií pedagogických pracovníkov. In *Zborník z medzinárodnej konferencie: Ako sa učitelia učia?* Prešov: Metodicko-pedagogické centrum, 2007. ISBN 978-80-8045-493-7. s. 265-268.
- TUREK, Ivan. 2003. *Kľúčové kompetencie*. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum, 2003. ISBN 80-8052-174-3.